

L'ART DEL PAGÈS

SECCIÓ D' AGRICULTURA PRACTICA.

Cultiu del sumach (roldó) en Sicilia.

(Extracte d' un estudi de Mr. Giuseppe Juzenga)

I.

Descripció del sumach (roldó)—Varietats de la planta—Patria del sumach.

Lo sumach (*Rhus coriaria*, sumach ó roldó dels curtidors) pertany a la familia de las *Terebintaceas* de Jussieu.

Es un arbust sens espinas, de ramas impars, plumbeas, ab fullas elípticas, allargadas, obtusas, desigualment dentadas, tersas per sobra, peludas per sota, de peciols comuns a tots en los últims nusos, y de florescencia en forma de rahims ó pinya. Abandonat a si mateix en bonas condicions de clima y de terreno, arriba a tres ó quatre metros, pero tallat anualment pera la recolecció de sas fullas se desenrotlla en nous brots cada any que no passen d' un metro.

Es molt frondós y sas branques, quan están en sa creixensa, y en car tendres se troban cubertes de pelussa, se componen de cinch a set parells de fullas (sempre impars) unidas, oposadas al extrem de la rameta, alternas en sa part superior ab dos fulletas abortadas y coloradas a certa distancia de las altres sobre la base del peciolo comú.

En estat de maduresa, la planta tota del sumach, es a dir sas branquetes, peciols y las flors adquireixen un color roig de púr-pura.

Las flors, hermafroditas, son unidas, de un color vert-blanqui-

nos, molt apretadas entre sí y 'l fruyt es una drupa aproximadament esférica y recuberta de una espesa pelussa.

Aquestos caràcters son los de la especie que 's cultiva en Sicilia y que proporciona la fulla mes solicitada pel comerç d' aquella Isla pera la tintoreria y curtits.

Tan en Sicilia, com en las comarcas mes favorables á son desenrotlló, lo sumach rara vegada arriba madurar sa llavor y d' aquí la necessitat de reproduhir la planta per sos rebrots ó tanys que desenrotlla en abundancia.

Lo sumach creix també expontáneo en diferents punts de la Isla y allí se propaga, com lo cultivat per los tanys ó rebrots que surten de sas arrels, molt mes frecuentment que per sa llavor.

Se coneix també altre varietat de sumach anomenat moreno ó femella, que creix com l' anterior y naturalment en alguns paratges de Sicilia, pero que 's desprecia son cultiu per donar una fulla molt inferior en calitat á la del sumach comú, no valorantse pel comerç sinó á molt baix preu.

Es una verdadera varietat botánica, per quant ofereix caràcters constants que se reproduheixen en sa propagació per rebrots, encara que se trasplantin en las millors condicions de terreno y de cultiu.

Lo sumach que creix expontaneament com s' acaba de dir en diferents punts de Sicilia, no pot n' obstant anomenarse indígena per quant careix de la propietat esencial de reproduhirse per sa propia llavor, condició que independentment de qualsevol altra circumstancia tradicional ó històrica distingeix las plantas indígenes de un pays.

Es donchs una planta exòtica que 's troba en estat salvatge.

Fundadas rahóns induheixen á creurer que 'l sumach es originari de paisos mes calents que los del miljorn de Europa inclús Sicilia. La etimologia árabe de la paraula, l' us que de temps immemorial se fá del fruyt d' aqueixa planta pera l' assahonament de menjars en Sicilia y per fi lo raro de la reproducció per llevor, son altres tants antecedents que apoyan l' opinió existent de que 'l sumach es mes indígena del Egipte y de la Síria, paisos en que son fruyt obté completa maduresa y serveixen sas llevors pera reproduhir la planta.

Per la traducció.—RICART GINEBREDÀ Y RIERA.

SECCIO DE VARIETATS.

Origen tradicional del estiuhet de Sant Martí.

Lo dia 11 de novembre es la festa de Sant Martí, bisbe que va esser de Tours. Sant Martí havia sigut soldat, cert dia, en lo mes rigorós del hivern va trobar á un pobre infelís que estava llensat sobre la neu. Va axecarlo, y compadescut de la trista situació en que 's trobava, vá partir sa capa de soldat en dos trossos donantne un al pobre pera que cubrís sas carns. Inmediatament la atmósfera va serenarse, lo sol brillá ab tot esplendor, y las ayguas dels rius avans geladas, emprengueren la seva marxa, es dir comensá de nou la primavera. Tal es lo origen del estiuhet.

SECCIÓ DE NOTICIAS AGRICOLAS.

Contribució filoxérica.—No n' hi havia prou ab la plaga que va estenenntse per tot arreu, sino que havia de venir lo govern de la Nació á imposar una nova contribució fent pagar una peseta per cada hectárea de vinya en las comarcas filoxeradas y cinquanta céntims per hectárea en las no invadidas per la plaga. Afegint á tot aixó que s' exigeix lo pago de dos anys atrasats y que aquesta enorme quantitat vá á parar al centre de Espanya en un fondo que s' anomena *nacional*, y que 's consignará en lo Banch d' Espanya á disposició del ministeri de Foment, pera que la cosa tingui totas las apariencias de nulitat y de ser practicada de una manera que casi be pot calificarse d' injusta.

Nosaltres compreném que fora just que las provincias invadidas per la terrible plaga no satisfessin res per aquet concepte-

desde el moment que está próxim á desapareixe la seva princi-
pal riqueza. Nos fa també molt estrany que las invadidas paguin
més que las no atacadas, lo qual tampoch sabém veurhi la rahó.

Al pas que aném y donat l' estat actual de la viticultura es-
panyola, valdria més que d' una vegada l' Estat s' incautés de
tot, fentnos morir de repent y no á glops, com vé succehint de
algun temps á n' aquesta part, y allavors estariam conformes
ab qui ha dit que 'ls pagesos no fan mes que jugar á cartas
donchs com no tindrian altre cosa en que entretenirse pera
passar lo temps, valdria més aixó (si d' estirar la aurella al gat
se 'n pogués viure) que donarla á mal cap.

Esperits.—Las Aduanas per ahont d' aquí en devant podrán
importarse son las següents: Alicant, Badajoz, Barcelona, Bil-
bao, Cádiz, Cartagena, Coruña, Gijon, Irún, Málaga, Palma, Pa-
sajes, Port-Bou, Santander, Sevilla, Tarragona, Valencia, Va-
lencia de Alcántara, Vigo y Vinaroz.

Invasió filoxérica.—En carta rebuda del Bruch se 'ns partici-
pa la trista noticia que segueix:

Després d' algun temps de mutisme dech notificarli que en lo
vehí terme de Pierola, com ja de temps maliciava, han apare-
gut quatre tacas filoxéricas, duas en la propietat Casa-Fosalva,
de cabuda una mojada, y duas mes sota 'l caseriu anomenat
Mas-den Gall menors que las primeras.

Feya temps que estavam de vigilancia inspeccionant las re-
feridas tacas que al principi creya cloróticas; però que avuy per
la marxa que han prés y que clarament demostren per análissis
practicat per mi sobre 'l terreno, y per lo Sr. Benessat farma-
céutich de Barcelona ab arrels procedents de dits focos, puch
plenament confirmarli que tenim dita plaga á sobre y sembra-
da en gran escala per nostres vinyas, y entretant lo govern res
fá ni res mana fer y la clase proletaria ignorant resta dormida
fins que la realitat la farà despertar de sa modorra. ¡Deu vulga
que no siga tart!

Aixó es lo que 'ns escriu nostre actiu colaborador D. Emili
Pascual.

Lliga agraria.—Aquesta sembla será aviat un fet. Se redacta-
rán circulars y se ván reben, á Madrid molts é importtans ad-
hessions.

La unió fá la forsa.

Sindicat del Panadés.—Ab aquet nom se constituí en lo local del Centre agrícola del Panadés en lo dia 22 del prop-passat mes d' Octubre, una associació de propietaris y comerciants d' aquella comarca pera vetllar per la puresa y llegitimitat dels vins, que en ella 's cullen, y pera lluytar en cuant sia possible, contra tots los enemichs de la vinya que pujan presentarse.

La Junta directiva está composta del Excm. Sr. Don Antoni Castell de Pons, president; D. Modest Lleó, vice-president; Don Lluís Alvarez, tesorero; D. Frederich Macià, arxiver y D. Frederich López, secretari.

Avant y fora.

MERCATS FIRAS Y CULLITAS.

Es posible que la petita *alsa* que s' ha observat en la generalitat de mercats de blat del mon prossegueixi per alguns dias mes, suposat que 'ls tenedors mes menesterosos han convertit en diner los productes de la nova cullita, y los demás los que poden resistir als baixistas, no vendrán á calsevol preu sa mercaderia. No es impossible tampoch que vencent ara lo plaso de la tardor los bolsistas, aixó es, los que especulan ab toneladas de blat que llápis en má produheixen en lo paper, lo-grin fer perdre lo terreno que hajan guanyat fins allá las cotisacions. Però de tots modos no crech que las variacions, ni cap á dalt ni avall, sigan de la menor consideració.

Guissona.—La seca continua molt persistent, cosa que te molt malhumorats als agricultors.

Lo vi trova poquíssims compradors y aquets á molt ínfim preu.

Lleyda.—Blat de la montanya, classe superior, de 16'75 á 17 ptas. la quartera.—Blat corrent, de 16 á 16'50.—Blat, classe fluixa, de 15'75 á 16.—Blat de la horta, de 15 á 16'50.—Blat extranjer, de 15 á 15'50.—Ordi, de 7'50 á 8.—Blatdemoro, de 8'25 á 8'75.—Fabons, de 9'50 á 9'75.—Fasols, de 16 á 18.—Farina de 1.ª (sense consúms), de 3'75 á 4 la arroba.—De 2.ª classe, de 3'50 á 3'62.—De 3.ª, de 2'62 á 2'75.—De 4.ª, de 1'50 á 1'75.

La tendencia del mercat es encalmat pera 'ls blats, animat y sostingut pera 'l blatdemoro, fabons y fasols.

Perelló.—Ha comensat la recolecció de las olivas, qual cullita se presenta enguany bastant falaguera.

Reus.—Lo dilluns hi havia gran animació en la plassa mercat y carrers afluyents. No dirèm que las transaccions fetas fossin de molta importancia pero si que en alguns articles se hi notava fermesa en preus.

Ametlla.—Entradas regulars: ha desaparegut la desanimació que hi havia en aquest fruyt, porque s' observa que venen colocantse ab facilitat cuantas partidas se presentan; la classe de Esperansa s' ha fet de 13 á 13 y 1/2 duros tipos fluixos y de 13 3/4 y 14 duros essent bona. *Comuna:* Entraren seguidament regulars partidetas que obtingueren 11 y 11 1/2 duros y de 11 y 1/2 á 13 3/4 la *llargueta*. *Planeta:* Se n' ha presentat alguna petita partida que trobá colocació de 16 á 16 1/2 duros.

Mollar.—Hi ha calma, de manera que únicament poden obtenirse 8 1/2 duros per lo sach de 50'40 kilos.

Acollana.—Segueixen las operacions. Se fan importants embarchs. Los preus no sofreixen variació, donchs ve pagantse de 22 á 23 1/2 pessetas lo sach de 18'40 kilos. Lo *grá* ve fentse á 8 duros lo de segona y á 9 duros lo de primera.

Olis.—Sens variació: Los de arriería s fan de 13 á 13 1/4 rals quartá.

Santa Bárbara.—La cullita de garrofas ha sigut abundant, però los preus reduhidissims, per quant en un principi se pagavan á 50 céntims los 10 kilos y avux poch mes, á 0'65. Lo blat de moro també está á baix preu; lo dimecres se vengueren una porció de cuarteras á 9'50 pessetas una.

Aviat se comensará la recolecció de la oliva y semblo s' obtindrà un excel·lent oli, atesas las bonas qualitats que 'l mencionat fruyt presenta, y potser se pagará á bon preu á causa de la gran escassetat que hi ha en alguns punts. Avuy per avuy se cotisa á 15' 25 pessetas lo canti.

Tortosa.—Alguns molins d' oli d' aqueixa ciutat segueixen molent, però en molt poca escala, donchs sols compren á la escassa cantitat d' olivas que va tirá á terra 'l vent de dias pas-

sats ó las que cauhen naturalment, que també son molt pocas.

Lo referit fruyt, com es de bona qualitat, se resisteix enguany á caure.

REVISTA VINÍCOLA

Lo resultat probable de la actual cullita de vins en las diferentes provincias productoras de Espanya, segons datos recu-llits, es com segueix:

Alava 195.000 hectólitres, Albacete 740.000, Alicante 1.242.000, Almería 21.000, Avila 320.000, Badajoz 465.000, Balears 324.000, Barcelona 2.135.000, Burgos 513.000, Cáceres 135.000, Cádiz 521.000, Canarias 8.000, Castelló 823.000, Ciutat-Real 1.644.000, Córdoba 246.000, Coruña 800, Cuenca 527.000, Gerona 232.000, Granada 428.000, Guadalajara 387.000, Guipúzcoa 2.000, Huelva 513.000, Huesca 930.000, Jaen 148.000, Lleó 408.000, Lleyda 986.000, Logroño 543.000, Lugo 32.000, Madrid 746.000, Málaga 635.000, Murcia 416.000, Navarra, 1.300.000, Orense 241.000, Oviedo 2.600, Palencia 413.000, Pontevedra 106.000, Salamanca 315.000, Santander 14.000, Segovia 43.000, Sevilla 234.000, Soria 30.000, Tarragona 1.643.000, Teruel 560.000, Toledo 743.000, Valencia 2.104.000, Valladolid 703.000, Vizcaya 13.000, Zamora 721.000, Zaragoza 1.890.000; Total, 27.343.400.

Bruch.—La cullita es regular y en general los caldos son bons. La venda segueix calmosa en eixa comarca y en las vehinas.

Montblanch.—Lo trasbals del vi ha acabat y los compradors son tan pochos y tan escasas las transaccions, que bé pot dirse que no s' ha obert preu d' una manera formal y categórica. Mal any se presenta pera 'ls pagesos.

Reus.—Continúan fentse en aquesta plassa importants operacions ab ví de tota procedencia. No obstant se treballa sens gran animació, puix los preus se discuteixen ab insistencia y bé podem dir que si no hi ha augment, en cambi, s' observa major resistencia ab los venedors.

Son buscats com en la anterior setmana los vins del Priorat y classes bonas. En nostra ciutat no 's compran vins dolens, picats, ni florits. Lo comers de Reus vol bo, compra bonas classes y sas marcas están aixís acreditadas.

Cuan los corredors tenen vins d' aquellas especies ja saben ahont han d' acudir, que no es pas aquí.

Camp. Los preus recorren una gran escala se 'n fan de 15 fins á 22.

Baix Priorat de 23 á 25.

Priorat. Se presentan algunas mostras. S' ofereix per los compradors de 28 á 30 pessetas posat aquí.

Urgell y Montblanch, 12 graus negre á 17 y mitja pessetas se citan operaciones.

Serral—enguixat—negre á 13 pessetas; blanch verge d'Urgell á 13 pessetas.

Solivella, blanch passat per la brisa 10 graus de 8 á 9 pessetas.

Santa Bárbara.—Está já del tot terminada la berema; lo rendiment es bastant regular, pero en cambi s' han verificat escassas transaccions y lo preu ha sigut per consegüent sumament baix, per quant s' han cotisat á 0'75 pessetas los 100 kilógrams del referit fruyt, venentse viá la menuda desde 0'12 á 0'25 lo litro.

Tarragona.—Comparant ab anys anteriors, aquest any s' ha iniciat la venda del ví ab mal aspecte, es á dir, ab molta calma.

Los culliters se resisteixen á cedir los caldos als preus infims que se 'ls ofereixen y aixó, sense dubte, es causa de la paralisació que de totas veras lamentém

CALENDARI FILOXÉRICH.

NOVEMBRE.

Estat del parássit.—Vida latent dels *raicicolas* adormits en las arrels y del ou d' *hivern* amagat dessota l' escorxa, sobre la fusta.

Investigacions dels Périts.—Lo descubrimient del ou d' *hivern* pot donar algunas indicacions.

Operacions y tractaments.—Arrancar, si hi ha lloch durant tot l' *hivern* ó tractament d' *hivern*, específichs soterranis, verinosos ó d' altre mena, *preventius* aéreos, unturas ó altres, fins al mes de Mars si n' hi ha necessitat.

IMPRENTA DE VÍCTOR BERDÓS Y FELLIU, MOLAS, 31.—BARCELONA.